

Сасенко Т.В.,
д.пед.н., НАУ

Національна академія педагогічних наук України
Інститут вищої освіти

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ

НАУКА І ВИЩА ОСВІТА

Теоретичний та науково-методичний часопис

№ 1, додаток 2

Тематичний випуск

Київ – 2012

України, менеджер з аналітичної роботи Національного Темпус-офісу в Україні;

Тарутіна Зінаїда Євгенівна – кандидат медичних наук, старший науковий співробітник, в.о. завідувача аспірантури Інституту вищої освіти НАПН України;

Цецик Світлана Петрівна – кандидат педагогічних наук, викладач Національного університету водного господарства та природокористування.

ЗМІСТ

Луговий В.І., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В. УНІВЕРСИТЕТОЛОГІЯ – НОВИЙ НАПРЯМ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ.....	3
Баранівський В.В. СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА ДОСТУПУ ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.....	12
Баранівський В.Ф. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК НАУКОВИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ.....	19
Бенькович Н.В. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	28
Бондаренко Л.А. МЕТОД ПРОЕКТІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ.....	36
Бугівченко С.В. ТИПОЛОГІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МОДЕЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	43
Гура О.І., Гура Т.С. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	50 ✓
Дебич М.А., Кірик Т.В. ПЕРСПЕКТИВНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДОРОБКУ ЮНЕСКО У ГУМАНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	59
Довбня К.В. УКРАЇНО-ІНДІЙСЬКІ КУЛЬТУРНІ ПАРАЛЕЛІ У ФОРМУВАННІ ЗМІСТУ МІЖКУЛЬТУРНОГО НАВЧАННЯ ФІЛОЛОГІВ ГІНДІ.....	68
Калашнікова С.А. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: МОДЕЛЬ ФІНЛЯНДІЇ.....	76 ✗
Карачун В.Я., Карачун Ю.Г. ПРО УКРАЇНСЬКУ ЧАСТИНУ АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО СЛОВНИКА.....	91
Коваленко О.М. НАНОТЕХНОЛОГІЇ І ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ, РОЗВИТОК І ДОСЯГНЕННЯ.....	99 ✓
Козлакова Г.О. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ І ВИКЛАДАЧІВ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ.....	108 ✓
Козинень І.І. ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЯК СКЛАДОВА НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	119
Корольов Б.І. ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА: ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	127 ✓

Корсак К.В. МАЙБУТНЄ-XXI: ВИЩА ОСВІТА І НАУКА ЯК ОСНОВА НООТЕХНОЛОГІЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.....	137
Корсак Ю.К. НООТЕХНОЛОГІЇ І ПІДСТАВИ ПЕРЕХОДУ ВІД ПЕСИМІСТИЧНИХ ДО ОПТИМІСТИЧНИХ ФІЛОСОФСЬКО-ЕСХАТОЛОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ.....	147
Куцова М.Г. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ І СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ БАКАЛАВРІВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ У ВНЗ КАНАДИ.....	156
Лєнь Т.В. СОЦІАЛЬНИЙ ДОСВІД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК РЕЗУЛЬТАТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ВИХОВАННЯ.....	165
Лєсик Г.В. ГУМАНІТАРНА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ПОДОЛАННЯ КРИТИЧНИХ ЖИТЄВИХ СИТУАЦІЙ.....	171
Лукашевич М.П. КРИЗА СІМ'Ї: ВИТОКИ І ВПЛИВИ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ МОЛОДІ В УКРАЇНІ.....	177
Лузік Е.В. ДИДАКТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ОСНОВА КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	182
Майборода В.К., Нєстеренко Л.О. ДЕТЕРМІНАНТИ СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	191
Максимова О.П. МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ДО АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	200
Манько В.М., Ковальова К.В. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСВОЄННЯ СТУДЕНТАМИ НОВИХ ЗНАТЬ.....	206
Нєвмєржицький О.А. ЗАРУБІЖНА ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНА АНТРОПОЛОГІЯ: ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	215
Нітенко О.В. ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ІЗ ПРАВА В УКРАЇНСЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	227
Олексюк О.М. КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЯК ОСНОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ.....	235
Острєвєцький В.І. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЩОДО ЙОГО ЗМІЦНЕННЯ.....	243

Пахомова С.В. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА З КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК У ТЕХНІЧНОМУ КОЛЕДЖІ.....	252
Пахотіна П.К. ПЕРСПЕКТИВНІ МОДЕЛІ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	259
Полухович Н.В. ЦІЛІ ТА ЗМІСТ ТЕХНОЛОГІЙ ОФІСНОГО ПРОГРАМУВАННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ТА ЕКОНОМІКИ.....	266
Родє С.Г. УКРАЇНСЬКА ОСВІТА У ГЛОБАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ.....	273
Саєнко Т.В., Осипенко О.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	286
Самойленко Н.Б. ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	295
Світлинєць О.В. ТУРИЗМ ЯК МЕХАНІЗМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	303
Сінєльнікова Н.О. КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ У СТРУКТУРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	310
Слюсаренко О.М. ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ТОП-УНІВЕРСИТЕТІВ: МІРА БАЛАНСУ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙ.....	317
Стєвицька Г.В. РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ "МУЛЬТИМЕДІА" ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ.....	328
Сура Н.А. МОВЛЕННСВІ ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ІКТ-ФАХІВЦІВ.....	335
Тарутіна З.С. ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ НА ПРИКЛАДІ ФОРМУВАННЯ ШІЛСНОГО МИСЛЕННЯ.....	343
Цєщик С.П. МОДЕЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	352
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	361

УДК 373.14:504(43)

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Т.В. Сасенко, О.Ю. Осипенко

Визначено сучасні мету і завдання екологічного виховання у підготовці студентів неекологічних спеціальностей у технічних університетах й актуалізовано цей процес з позиції освіти для сталого (збалансованого) розвитку.

Ключові слова: екологічна освіта, навчально-виховний процес у технічних університетах, екологічне виховання, освіта для сталого (збалансованого) розвитку.

Екологічне виховання у третьому тисячолітті набуває особливого значення з огляду на обов'язкову його складову у сталому (збалансованому) розвитку [7, с. 101]. Екологічні проблеми потребують їх найоперативнішого вирішення і стосуються, насамперед, незадовільних показників стану довкілля й здоров'я населення. Екологічне виховання – одне з важливих питань на сучасному етапі ліквідації екологічної кризи, від вирішення якого значною мірою залежить оздоровлення соціально-економічної ситуації в державі, відтворення її природно-ресурсного потенціалу, успішне розв'язання проблем екобезпечного розвитку країни.

Мета статті – визначити сучасні мету і завдання екологічного виховання у підготовці студентів неекологічних спеціальностей у технічних університетах й актуалізувати цей процес з позиції освіти для сталого (збалансованого) розвитку.

Сьогодні екологічне виховання – це невід'ємна складова екологізованого навчального процесу, воно визначається як культурно-історична цінність, якій має відводитися пріоритетна роль у соціалізації особистості, її становленні як самобутньої індивідуальності. Основи екологічного виховання закладаються у ранньому віці, коли у сім'ї з любов'ю розповідають про навколишній світ, показують приклади дбайливого ставлення до Природи. Формальна, неформальна, інформальна освіти зобов'язані плекати не лише відповідні віку кваліфікації з огляду на Національну рамку кваліфікацій [6, с. 11], а й морально-етичні цінності: любов до Батьківщини, бережливе ставлення до Природи, у тому числі, до всіх живих істот. Науковці наголошують [2, с. 16], що у школі варто викладати не лише краєзнавство,

народознавство, інші необхідні предмети, а й зосередити увагу на екологічно орієнтованому життєзнавстві з урахуванням нинішніх реалій, де екологія країни повинна мати наскрізне звучання. Споживацьке ставлення до Природи призводить до її руйнації, зазначають учені.

Екологічне виховання сьогодні має бути актуалізовано і поєднано відповідно із системою екологічної освіти, коли екологічні знання у достатньому обсязі, а не у кількості одного кредиту, входять до базового компонента вищої освіти, не кажучи вже про шкільну. Якщо в економічно розвинутих країнах екологія є повноцінним елементом системи навчання, то вітчизняні школи залишаються консервативними у плані їх екологізації, у кращому разі набуття екологічних знань у середній школі відбувається факультативно чи спорадично. Більшість педагогів вважають екологічне виховання складовою суспільного виховання, спрямованого на екологізацію свідомості: формування у підростаючого покоління та всього населення високої екологічної культури, що включає благоговійне ставлення до Природи, відповідальність за її стан, екологічні дії у повсякденному житті, практичну і виробничу екологічну діяльність [13, с. 9].

Екологічне виховання – це безперервний процес навчання, самоосвіти, нагромадження досвіду, розвитку особистості, спрямований на утвердження ціннісних життєвих орієнтацій, норм екологічної поведінки у соціумі, спеціальних знань щодо збереження навколишнього середовища і природокористування, реалізованих в екологічно грамотній та компетентній діяльності [9, с. 22]. Метою екологічного виховання є формування екологічно свідомої, культурної особистості, яка керується у своєму житті та професійній діяльності етичними та правовими екологічними принципами.

Важлива роль у формуванні екологічної свідомості, світогляду, культури особистості належить ВНЗ. Цій темі присвячено ряд праць [1; 2; 4; 5; 10], де розглянуто як філософські питання екологічного виховання [1; 2], так і прикладні його аспекти [4; 5; 10]. Учені [12, с. 7] зазначають, що екологічне виховання студентів – це інтегральний складник компонентів: опанування наукової системи знань у галузі екології, теоретичне усвідомлення причин і наслідків порушень та забруднень довкілля, негативного впливу різних чинників на організм і здоров'я людини: гуманістичне світовідчуття, широкий діапазон емоційно-чуттєвого світу із любов'ю до Природи, людей, як часток цієї Природи, що є необхідним засобом самовдосконалення духовного світу особистості, вольовий чинник, без якого неможлива реалізація

знань і почуттів людини у практичних діях як у побуті, так і у виробничій сфері.

Екологічне виховання сьогодні характеризується розмаїттям завдань і напрямів, систематично поповнюється новими заходами, що впливають із динаміки сучасного суспільно-економічного життя. Ефективність останнього, у свою чергу, залежить від того, наскільки виховання здатне передбачити необхідність розв'язання конкретних екологічних завдань. Цей процес є безперервним: вільний від навчання час має бути заповнений корисними справами, які сприяють формуванню позитивних екологічних рис особистості. Саме ж екологічне навчання повинно наповнитися інноваційними педагогічними технологіями, зокрема інтерактивними [8, с. 293]. Нині екологічне виховання студентів визначається як особистісно орієнтований процес становлення екологічної вихованості майбутнього фахівця, який усвідомлює цілі та функції екологізованої професійної діяльності [11, с. 5]. Організація екологічного виховання студента чи групи може здійснюватися поетапно, наприклад, у такій послідовності:

1. На основі мети виховання формують відповідний ідеал, що відповідає б еталону – особистості з екологічною свідомістю, компетентністю, культурою. Якщо йдеться про виховання студентів у групі, то маєтись на увазі створення такого колективу, де кожний за своїми якостями відповідає чи прагне наслідувати зразок, що формується суспільством.

2. Після знайомства зі студентами встановлюють їх відповідність до наміченого ідеалу, прогнозують навчально-виховний процес. Важливо, щоб студент (група) знав (знали), що пропонує йому (ім) викладач, приймав (приймали) цей взірць для наслідування і докладав (докладали) зусиль для досягнення поставленої мети.

3. Реалізують заплановані виховні заходи, що передбачають залучення студентів до різних видів екологічної роботи, участь у якій сприяє утвердженню у них досвіду поведінки й діяльності відповідно до ідеалу.

4. Організація самостійної роботи студентів із розвитку їх особистості: студент має займатися самоосвітою і самовихованням, лише тоді можна вважати, що успіх виховання буде досягнуто.

На всіх етапах процесу екологічного навчання здійснюється педагогічне керівництво, управління, тобто діяльність викладача чи викладачів, які забезпечують планомірний і цілеспрямований виховний вплив.

Посилення екологічного виховання викликане потребою часу і є сьогодні важливим напрямом діяльності ВНЗ, що передбачає:

- формування у студентської молоді екологічного мислення, свідомості, світогляду, етики, екологічної культури;
- оволодіння майбутніми фахівцями практичними знаннями та вміннями раціонального природокористування, формування у студентів еколого-креативної компетентності;
- виховання у молодого покоління відчуття відповідальності за Природу як найцінніший дар життя, що створює передумови для здорового, щасливого, творчого співіснування усього живого на планеті;
- виховання готовності до активного екожиття й екодіяльності.

Екологічне виховання не можна обмежувати простою поінформованістю, оскільки це складний процес цілеспрямованого й тривалого розвитку екологічно свідомої особистості. На цьому шляху багато залежить від доступності, якості, достовірності екологічної інформації, способів її подачі та спрямування [12, с. 9]. Для ефективного функціонування навчально-виховного процесу у ВНЗ доцільно розгорнути активну роботу екологічних гуртків, екскурсій, виставок, конкурсів, акцій, конференцій, розробку екологічних проектів, інформаційних годин тощо. Схематично модель екологічного виховання зображено на рис. 1.

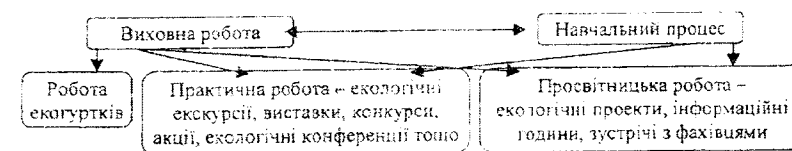

Рис. 1. Модель процесу екологічного виховання у ВНЗ

Вимоги до змісту екологічного виховання багатопланові та зумовлені потребами суспільства, держави, екологізацією економіки і, насамперед, потребами студентів. Упорядкування цих вимог створило передумови для визначення базового компонента змісту виховання, яким є культура особистості – основа для її подальшого розвитку, до якої належать: культура життєвого самовизначення, сімейних відносин, екологічна культура, культура праці, політична культура, права, інтелектуальна, моральна, культура спілкування [2, с. 49]. Базова культура особистості зорієнтована, насамперед, на значущі цінності: громадянську поведінку, працю, матеріальне забезпечення, відносини з людьми, сімейне благополуччя тощо. Вона сприймається студентом

як цінність “для себе” і з цієї позиції він обирає оптимальний режим емоційних, інтелектуальних, фізичних навантажень, форми проведення вільного часу, способи реакції на невдачі, успіхи, що позитивно впливають на ефективність виховного процесу, кінцевий результат якого – засвоєння основ загальнолюдської та національної культури.

Національна складова виховання є важливою умовою соціалізації студентів, вона актуалізує природне, рідне, зрозуміле. Реалізувати національний підхід до побудови змісту екологічного виховання допомагає народна педагогіка, джерелом якої є фольклор еколого-педагогічного змісту, спрямованості, етнографічні матеріали, народні традиції [11, с. 12].

Основою виховання є діяльність студента, що породжує всі види внутрішньої психічної діяльності та характеризує дії, які співвідносяться з його потребами, мотивами, цілями. Тому до компонентів процесу виховання входять: мотиваційний, змістовий, нормативно-діяльнісний, культурологічний, оцінно-результативний.

У вихованні, як і в будь-якому суспільному процесі, теорія прогнозує лише наближений стан, відхилення від якого у конкретних випадках можуть бути значними [3, с. 19]. Якщо не контролювати і не корегувати цей процес, то можна отримати результати, далекі від поставленої мети. У зв'язку із цим виховання завжди має певну послідовність корекцій, кожна з яких спрямована на відновлення його оптимального стану. Частиною виховного процесу, що знаходиться між двома корекціями, називають *виховною ситуацією*, основу якої становить *виховна дія*. Остання має завдання, зміст, способи виховання. Виховна дія не ототожнюється лише із впливом педагога; до неї входять безпосередні й опосередковані впливи, зокрема: впливи, організовані педагогом, його особистістю, окремими студентами, групою, керівництвом самовиховання студентів. Виховною ситуацією може бути відверта розмова, диспут, діалог, полілог тощо, а сам процес виховання – взаємопов'язаний ланцюг виховних ситуацій, що плануються і динамічно розвиваються.

За такого підходу процес виховання є системою, що саморозвивається, у якій еволюціонують не лише студенти, а й сам педагог, його взаємодія з молоддю; долається однобічність підходів до розуміння виховання – психологічного, соціального, екологічного, технологічного. Теорія виховання набуває власного об'єкта дослідження, де виділяють змістовну і процесуальну сторони. Єдність останніх стає очевидною при досить високому рівні педагогічного абстрагування, що

дає змогу вийти за межі конкретних обставин, у яких здійснюється процес виховання [14, с. 83].

Кожна виховна ситуація, як елемент виховного процесу, сама є системою, що відіграє роль елемента вищих систем (етичної, педагогічної, соціальної). Виховання розглядається як інтегративна динамічна система, що зароджується, розвивається, “живе” (продовжується) у майбутньому та не може існувати поза середовищем. Відповідно до принципу ієрархічності, процес виховання є одним з компонентів соціального середовища, а системний підхід до його аналізу передбачає вивчення взаємодії з конкретним середовищем існування.

У теорії педагогіки існують критерії визначення структур процесу виховання. Найвідомішими є моделі, побудовані за критеріями послідовності етапів (стадій) розвитку в часі. За критерієм зв'язку між компонентами виділяють:

- 1) проектування, що включає визначення мети і конкретних завдань виховання;
- 2) акцент на зміст виховання (екологічного, професійного, природоохоронного, ціннісно орієнтованого, художнього, спортивного тощо);
- 3) форми, методи регулювання міжособистісного спілкування і його корекція у процесі основних видів діяльності студентів;
- 4) контроль і підбиття підсумків, визначення співвідношення між одержаними і запланованими результатами, аналіз досягнень, невдач.

Процес виховання підпорядкований певним закономірностям і має свою структуру, компоненти якої тісно пов'язані між собою. Схематично вони зображені на рис. 2.

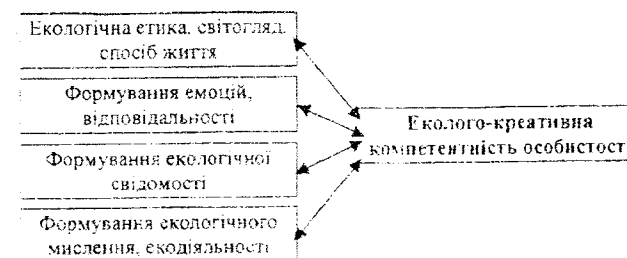

Рис. 2. Етапи формування екологічної особистості

Слід зазначити, що екологічне виховання на сьогоднішньому етапі розвитку – невід’ємна складова екологічної освіти, стрижень навчання взагалі, завданнями якого є:

- постійне інформування студентів про проблеми природного середовища та їх вплив на здоров’я населення;
- інструктаж стосовно поведінки в зонах природних катастроф;
- залучення молоді до поширення знань серед населення про бережливе ставлення до навколишнього середовища, ноосферне мислення;
- спонукання студентів до активного захисту довкілля, при множення природних багатств, екостворчості й екодіяльності;
- використання дієво-практичних та інноваційних підходів у навчанні;
- поповнення знань з екології шляхом ознайомлення з науковими та науково-популярними джерелами відомих вітчизняних і зарубіжних учених (теоретичний підхід).

Екологічне виховання у ВНЗ може забезпечуватись шляхом вивчення екологічних або екологізованих спецкурсів, розширення переліку вибіркових дисциплін для студентів, відвідування інтернет-сайтів, наукових бібліотек, спілкування з досвідченими спеціалістами, ветеранами екологічних рухів, екологами-професіоналами, а також упровадженням таких умов формування гуманістичних цінностей:

- відповідність виховної практики концептуальним засадам особистісно орієнтованої моделі екологічного виховання;
- стимулювання ініціативи всіх учасників навчально-виховного процесу;
- сприяння різнобічній екологічній діяльності;
- створення ситуацій позитивних емоційних переживань у предметній, комунікативній діяльності, спрямованих на етичний та інтелектуальний особистісний розвиток;
- моніторинг індивідуальних якостей студентів у навчально-виховному процесі;
- організація стимулювального розвивального навчального екологічного середовища на основі мети, цінностей, норм, принципів, завдань, напрямів навчально-виховного процесу.

Висновки. За умови безперервності, систематичності, системності екологічного виховання у ВНЗ можливо значно підвищити екологічну свідомість, етику, культуру майбутніх фахівців, у тому числі технічних спеціальностей, що дасть змогу планово перейти до конкретних активних дій у реалізації стратегії сталого (збалансованого)

розвитку держави. Значні можливості навчально-виховного процесу вищої школи та його потужний виховний потенціал поки що використовується далеко не у повному обсязі у сфері екологічної підготовки студентів.

Список використаної літератури

1. Киселев Н.Н. Мироззрение и экология / Н.Н. Киселев. – К.: Наукова думка, 1999. – 130 с.
2. Крисаченко В.С. Екологія. Культура. Політика: концептуальні засади сучасного розвитку / В.С. Крисаченко, М.І. Хилько. – К.: Знання, 2001. – 481 с.
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка: підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – 2-ге вид., перер. і доповн. – К.: Знання-Прес, 2004. – 445 с.
4. Негруца Н.А. Формування екологічного світогляду студентів вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації аграрного профілю у процесі вивчення економічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Н.А. Негруца. – К., 2003. – 19 с.
5. Плахотник О.В. Психолого-педагогічні засади цілісного ставлення особистості до природи / О.В. Плахотник // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. – № 7 – Слов’янськ, 2004.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/list>
7. Саєнко Т.В. Освіта екобезпечного інформаційного суспільства: проблеми і перспективи: монографія / Т.В. Саєнко. – К.: Освіта України, 2008. – 288 с.
8. Саєнко Т.В. Інноваційні педагогічні технології в екологічній підготовці студентів ВНЗ України / Т.В. Саєнко, О.В. Мудрак // Наукові записки Вінницького держ. педагог. ун-ту ім. М. Коцюбинського: Серія: Педагогіка і психологія, 2011. – № 35. – С. 293.
9. Салтовський О.І. Основи соціальної екології: навч. посіб. / О.І. Салтовський. – К., 2004. – 382 с.
10. Спажников С.В. Екологічне виховання студентів вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації будівельного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 "Теорія та методика виховання" / С.В. Спажников. – Дніпропетровськ, 2006. – 19 с.
11. Стельмахович М.Г. Теорія і практика українського національного виховання / М.Г. Стельмахович – Івано-Франківськ, 1996.
12. Федоренко О.І. Питання екологічного виховання та освіти населення / О.І. Федоренко, Т.В. Тимочко, В.Н. Ткач // Екологічний вісник. – 2005 – № 3. – С. 7–9.
13. Формування екологічної компетентності школярів: наук.-метод. посіб. / [Н.А. Пустовіт, О.Л. Прудакова, Л.Д. Руденко та ін.]. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 64 с.
14. Dilts R.B. Sleight of Mouth: The Magic of Conversational Belief Change / R.B. Dilts. – Meta Publications, 1999. – S. 83–94.

Саєнко Т.В., Осипенко О.Ю. Особенности экологического воспитания в высших технических учебных заведениях

Определены современные цель и задачи экологического воспитания при подготовке студентов неэкологических специальностей в технических университетах и актуализирован этот процесс с позиций образцов для устойчивого (сбалансированного) развития.

Ключевые слова: экологическое образование, учебно-воспитательный процесс в технических университетах, экологическое воспитание, образование для устойчивого (сбалансированного) развития.

Sayenko T., Osipenko O. Features of ecological education at the technical university

Defined the modern goal and job training of ecological education for students of non-environmental majors at technical universities and updated on this process in terms of education for sustainable development.

Key words: environmental education, training and educational process in the technical universities, education for sustainable development.

УДК 378.371.14

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Н.Б. Самоїленко

У статті описано умови для формування міжкультурної комунікативної компетенції студентів при навчанні іноземній мові, розглянуто відеоматеріали, які охоплюють різні аспекти вивчення теми "Крос-культурні дослідження. Міжкультурна освіта".

Ключові слова: міжкультурна комунікативна компетенція, умови для формування міжкультурної комунікативної компетенції, автентичні відеоматеріали, процес навчання.

Сучасне суспільство знаходиться на етапі активного пошуку шляхів розв'язання проблеми міжкультурного спілкування. У зв'язку із цим виникає нове важливе поняття – "міжнародна освіта", яка покликана забезпечити ознайомлення людини з різними культурами, занурення у світ їх цінностей і надання учасникам можливості спілкуватися мовами народів різних країн.

Мета статті – описати умови для формування міжкультурної комунікативної компетенції студентів при навчанні іноземній мові, розглянути відеоматеріали, які охоплюють різні аспекти вивчення теми "Крос-культурні дослідження. Міжкультурна освіта".

Система вітчизняної вищої освіти сьогодні перебуває в стані суттєвої модернізації. Це пов'язано з приєднанням нашої держави до Болонської конвенції, метою якої є інтеграція української системи вищої освіти до світового освітнього простору. Серед наслідків Болонських реформ можна відзначити мобільність наукових кадрів, викладачів і студентів ВНЗ, яка передбачає обмін досвідом та відповідно спілкування іноземною мовою з представниками інших культур. При цьому часто можна прослідкувати ситуації, коли мова, якою спілкуються резиденти різних країн, є іноземною для кожного з учасників комунікації. Отже, суспільство потребує спеціалістів, здатних не лише якісно виконувати свої професійні обов'язки, а й бути готовими до спілкування на міжнародному рівні.

Останніми роками дедалі прозоріше спостерігається тенденція до оволодіння іноземними мовами, які активно набувають статусу соціально-економічного та політичного засобу порозуміння між різними